

KONCEPCE PODPORY LIDSKÝCH PRÁV A TRANSFORMAČNÍ SPOLUPRÁCE

Česká republika se prakticky od počátku své samostatné existence, resp. od změny režimu v roce 1989, snaží využít své zkušenosti s transformací k pomoci zemím, které se na cestu k demokracii vydaly teprve nedávno, a k podpoře bojovníků za lidská práva a demokracii v zemích, kde dosud panují autoritářské režimy. Na počátku září schválilo kolegium ministra zahraničí novou Koncepti podpory lidských práv a transformační spolupráce. Jejím obsahu se věnuje toto číslo Čtrnáctideníku.

Aktuální koncepce transformační spolupráce nahradila koncepci z roku 2010 a navazuje na novou Koncepti zahraniční politiky ČR a Koncepti pro zahraniční rozvojovou spolupráci ČR na období 2010-2017. Koncepce transformační spolupráce klade důraz na multilaterální spolupráci, tedy na aktivní roli ČR v mezinárodních organizacích (zejména na půdě OSN, EU, OBSE, Rady Evropy). Na bilaterální úrovni Česko může působit prostřednictvím aktivní politiky zastupitelských úřadů a především díky Programu transformační spolupráce, z něhož jsou financovány aktivity neziskových organizací na pomoc přímo v cílových zemích a který funguje od roku 2004.

PRIORITY

Koncepce v úvodu mimo jiné konstatuje, že „politika podpory lidských práv a transformační spolupráce se nevylučuje se žádnou z dalších prioritních oblastí české zahraniční politiky, včetně bezpečnostní politiky či podpory exportu“. (MZV 2015a; 3) Konkrétní cíle politiky jsou rozděleny do sedmi

tematických priorit zahrnujících lidskoprávní mainstreaming, podporu občanské společnosti, svobodu projevu a přístup k informacím, podporu participace, institucí právního státu, úsilí proti jakékoli diskriminaci. Novinkou je však zejména podpora lidských práv v oblasti zaměstnanosti a životního prostředí vycházející z širokého pojetí lidských práv zahrnujícího občanská, politická, hospodářská, sociální i kulturní práva.

V rámci priority č. 1 koncepce vytyčuje konkrétní cíle politiky České republiky v rámci mezinárodních organizací. ČR chce proto např. usilovat o opětovné členství v Radě pro lidská práva OSN. Na evropské úrovni ČR mimo jiné podporuje přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech.

V rámci priority č. 2 koncepce cílí na podporu občanské společnosti, včetně nevládních organizací, zaměstnaneckých organizací, jednotlivých obránců lidských práv a aktivistů, bloggerů, novinářů, umělců a dalších. Politika má být realizována jak činností v rámci mezinárodních organizací, tak podporou prostřednictvím Programu transformační spolupráce, tedy přímou podporou občanské společnosti v cílových zemích.

Tematické priority

1. Podpora mezinárodních lidskoprávních mechanismů a systematické zohledňování lidských práv (tzv. mainstreaming)
2. Podpora občanské společnosti, včetně obránců lidských práv
3. Podpora svobody projevu a přístupu k informacím, včetně svobody médií
4. Podpora rovné a co nejširší politické a veřejné participace
5. Podpora budování institucí právního státu
6. Podpora rovnosti a nediskriminace
7. Podpora lidských práv v tématech se zaměstnaností a životním prostředím

Jednou z tematických priorit je také svoboda médií a podpora svobody projevu. ČR chce aktivně hájit svobodu projevu, a to např. i ve vztahu k hanobení náboženství. Projekty na podporu nezávislosti médií a svobodného přístupu k informacím patří také k podporovaným aktivitám.

Priorita č. 4 se týká politické a veřejné participace. Kromě podpory svobodných, všeobecných a rovných voleb zahrnuje také podporu spolupráce občanské společnosti s místními, regionálními i státními úřady a zapojování občanů do rozhodování na všech úrovních nejen prostřednictvím voleb.

Pátou prioritou je podpora institucí právního státu, které zaručují rovnost před zákonem a právní jistotu. ČR podporuje také aktivity proti mučení a nelidskému zacházení a volá po potírání zneužívání moci ze strany represivních složek a dalších institucí.

V oblasti podpory rovnosti a nediskriminace se chce ČR zaměřit na ochranu náboženských menšin, podporu ekonomické samostatnosti žen a jejich podílu na veřejném životě. Zdůrazněn je také problém násilí na ženách, mimo jiné v ozbrojených konfliktech.

Nově je mezi priority zahrnuta oblast zaměstnanosti a životního prostředí. Patří sem témata jako společenská odpovědnost firem, pracovně-právní ochrana, sociální práva pracovníků či nakládání s přírodními zdroji a dopady klimatických změn.

PRIORITNÍ ZEMĚ

Vztah ČR k různým teritoriím je definován v Koncepci zahraniční politiky. Koncepce transformační spolupráce uvádí, že „ČR věnuje zvláštní pozornost těm zemím, ke kterým Rada OSN pro lidská práva přijímá specifické rezoluce (...)“ (MZV 2015a; 11).

V rámci Programu transformační spolupráce ČR svou pomoc směřuje především zemím, „které jsou jí kulturně, geograficky, historicky, nebo jinak blízké“ (tamtéž). To zahrnuje zejména země východní Evropy a západního Balkánu (viz tabulka na této straně). Oproti předchozím letům mezi prioritní teritoria nepatří Irák ani Egypt či jiné státy severní Afriky.

Prioritní země Programu transformační spolupráce

Barma/Myanmar

Bělorusko

Bosna a Hercegovina

Gruzie

Kuba

Kosovo

Moldavsko

Srbsko

Ukrajina

SEBEREFLEXE

Politika podpory lidských práv v zahraničí by měla být samozřejmě v souladu s vnitrostátními politikami, jak upozorňuje koncepce v závěru. Česká republika se také nebrání externí kontrole stavu lidských práv ze strany mezinárodních organizací.

Sebereflexe je rozhodně na místě. ČR je dlouhodobě kritizována za diskriminaci romské populace ve vzdělávání nebo za míru korupce, mluvili koncepce o institucích právního státu. Za pozornost však stojí také svoboda médií. Např. podle zprávy nevládní organizace Freedom House „Nations in Transit 2015“ je známka ČR v kritériu nezávislosti médií druhá nejhorší (po korupci) společně s kritériem demokratické vládnutí. Na rozdíl od demokratického vládnutí se však nezávislost médií při srovnání roku 2013 a 2014 ještě zhoršila.

Při hodnocení politiky transformační spolupráce je pak nutné sledovat konkrétní kroky vlády v zahraniční politice a ptát se, na kolik jsou lidská práva skutečně prioritou.

Zdroje:

- Freedom House. *Nations in Transit 2015*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2015#.VqrAPn32TeE>
- MZV 2015a. *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce*. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1610424/Koncepce_podpory_lidskych_prav_a_transformacni_spoluprace.pdf
- MZV 2015b. *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1565920/Koncepce_zahranicni_politiky_CR.pdf
- MZV 2015c. *Program transformační spolupráce*. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1610427/Program_transformacni_spoluprace.pdf

